

Surstötter i Vindelfjällen

Guðrun Bremla

Alla har vi väl vårt LUVRE. Att möta LUVRE är att möta sitt öde. Här är ett försök att skildra mitt LUVRE. Ett LUVRE som haft stor betydelse i mitt liv.

Väntar ni på en intressant utläggning om försumningen i fjällen så handlar det inte om det. Det är en titel för att få det hela att låta mer vetenskapligt och därigenom få fler läsare. Fast vad det egentligen syftar på är ett utslag av Ung-LUVREs revoltpotential. (Den trodde ni inte fanns va!) Är Ur-LUVRingarna, de silvergrå hannarnas, aldrig tidigare ifrågasatta rang hotad?

Rakryggade, silvergrå han-LUVRingar

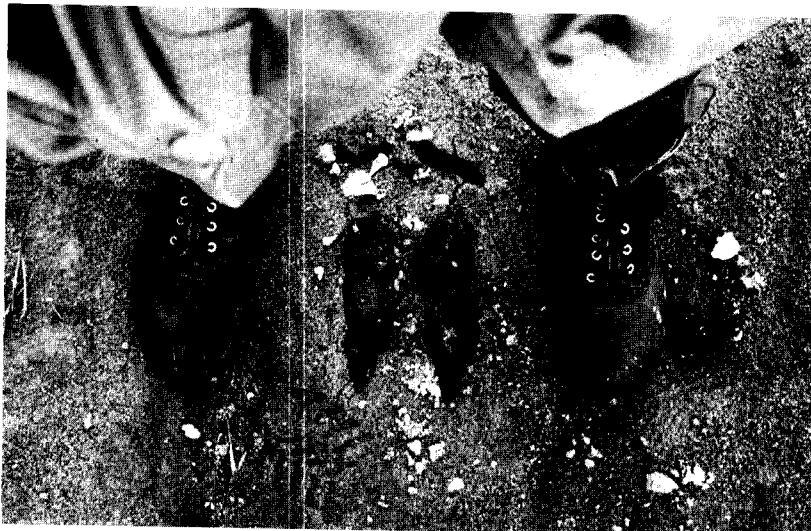

Varför blir man LUVRing? 17 år tror jag visst att jag var när jag fick höra talas om den aktivitet som försiggår i Ammarnäs var sommar. I en muggen källarlokal, fältbiologernas krypin i Lund, där Lotta Nyholm våren 1983 satt och förfasade sig över att behöva åka upp till fjällen och gå i holkar. Fasan bestod i många, stora och framförallt farliga älgar. Lotta föreslog mig att komma med och hålla henne sällskap bland alla faror i skogen.

– Men akta dig! Man blir fast där uppe! Det finns folk som har varit där varje sommar i 20 år! Jag minns att jag tyckte det hon sa lät konstigt! Inte kunde man väl bli så fångslad?

Jag blev överbevisad och var själv fast efter två veckor som "sällskapsdam". Lotta lärde mig den ädla konsten att följa de svartvita flugsnapparnas holk-liv. Samma hårda skola som många LUVRingar fått genomlida! Hon lärde mig också utveckla en älgrädsla med hjälp av LUVRE skrönor om galna älgkor. Detta "räddade" oss vid vårt första älgmöte, för övrigt i Abisko, där Erik Nyholm hade en koloni norr-häckande holkar. Här blev jag visad det allvar med vilken man bör reagera på allra minsta fnysning från denna skogens konung. Lotta gjorde snabbt en upplättrande manöver i den högsta fjällbjörk som kunde erbjudas efter att först ha gjort sig av med all utrustning i sin sällskapsdams famn. För mig återstod blott att följa exemplet. Fast nu fanns det bara ett träd kvar som skulle bära en människa och det var redan bebott av en flugsnappare.

Älgar har också stora fötter.

Efter diverse fnysande och prasslande lufsade "älgen" sin kos, skrämnd av Lottas och min schlager-dänga "Åh Magdalena" som vi framförde från var sin tanig, svajande fjällbjörk ivrigt ackompanjerad av en mycket irriterad flugsnapparhona.

Att jag dock inte skrämdes iväg från holkyornas värld efter björnmöten och älgfrossor berodde på den nya fantastiska värld som öppnade sig. Fascinationen över häckningsförloppet. De nykläckta, hjälplösa, nakna, storögda och jättegäpande boungarnas charm. Den svaga mysk-doften av en nyfångad flugsnapparhona! Närheten till fåglarna, kanske till och med personifierandet av de små livnen, gav en helt ny dimension till fågelskådandet. Fjällbjörkskogens explosion av liv under den korta tid då den inte ligger i djupfrusen dvala.

Vad som inte heller avskräckte var de iskalla, regniga dagarna och den långa, branta cykelvägen från Nyholms kåk via Gammelkåken till flugsnapparkåken. Och så hade vi så skoj, oftast, i FlickLUVRES högborg. Det egentliga flick-LUVRE existerade väl bara något år kring 1985, då jag, Lotta, Sophie Ehnbohm, Ylva Gislén, Annika Nyholm alla jobbade bland holkarna och huserade i Nyholms kåk. Vi tyckte nog att resten i LUVRE var surstötter... De andra LUVREingarna existerade bara när de kom och duschade. Ofta trötta och lite sura.

De blommade dock upp under torsdagssårsopporna och midsommarfesterna dit Flick-LUVRE kom och försökte göra festerna på vårt sätt med blommor på borden och sång. Det där med ljuv stämsång var inte något för de LUVREanska råbarkade kraftkarlarna precis. Fick de måhända nog av ljuv fåglalåt? För att ackompanjera skönsången började man hamra takten. Det hamrades på allt man såg och in hämtades all köksmateriel som kunde bringa oljud. På LUVREs alldeles eget kreativa sätt var nu en gungande slagverks samba uppfunnen. Nåja, det var ju inte särdeles vackert men det var ju musik på sitt sätt. För att alla skulle klara av text och melodi blev sången snart till en jojk. Det är kanske denna ännu levande tradition som är Flick-LUVREs största kulturella insats inom LUVRE. Det starkaste beviset för musikytringens existens lämnade vi kvar i Gammelkåkens bohag; buckliga lock, konkava grytundersidor och hackad gjutugnsplåt.

LUVRE som kulturell yttring? Jo visst måste LUVRE vara kultur. 35 års ideell fjäll- och skogsvandring. Är vi ändå inte kult? I alla fall bland oss själva! Jag tror att LUVRE egentligen är en religion. Anders Enemar är dess grundare och Sören Svensson dess profet. Alla vi andra är lärjungar som fått inpräntat tron på den fria, roliga vetenskapen, viljan att göra det omöjliga och tillsammans jobba för ett ouppnåeligt mål. Hos NFR söker vi nåd.... Pengar är inte

Midsommarnattens slagverkssamba i Gammelkäken.

lycka, och att jobba hårt är en dygd! Den LUVREanska moralen inpräntades i oss med alla sedelärande historier. Speciellt om ur-LUVRingarnas aldrig sinande ork under de allra största strapatser och under de primitivaste förhållanden, och hur de gått genom eld och vatten med högt burens fana, det fick vi höra.

Och visst tog vi åt oss och trodde blint! För vi slet ofta där i holkskogen i hopp om att vara sanna LUVRingar, trots att vi bespottade holkslavar ofta fick höra motsatsen. Inte minst slet vi runt med aluminiumstegar försedda med hakar i täta videklädda skogssluttningar. Trots ömmande axlar måste jag ändå försvara stegen, då den kändes som en försäkring mot älg. Med den kunde man ju klättra lite högre upp! Fast lättnaden var stor efter att Sophie och jag sänkt holkhöjden (och samtidigt infört ett krav på 175 cm- assistenter! Detta kan ju i och för sig lösas med 5 assistenter om 35 cm i medellängd.). Att detta sedan sammanfaller med en ökad predation från vessla som leder till fullständig kollaps av svartvit flugsnappar-populationen, vill vi inte ha på vårt samvete, utan vi ber Chefen Erik Nyholm motbevisa detta vetenskapligt och publicerat!

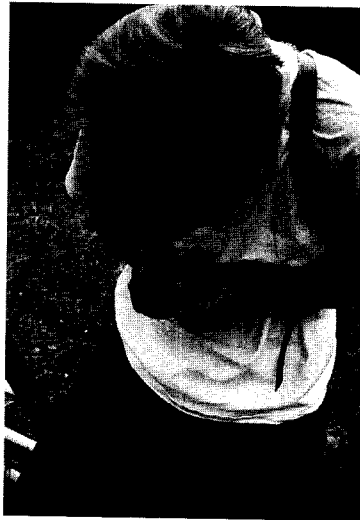
Något av det mest karaktärsdanande var nog den hopplöst förvirrade så kallade E-ytan utan spår av vatten, en varm, mygg- och björkmätarlarfylld dag. Det är nog faktiskt på gränsen till vad mångas nerver pallar, liksom

Familjelycka i kras. Vesslan kom emellan.

svårfångade, lättretliga hannar som man tvingats ge upp hoppet om efter timmar av koncentrerad väntan framför ingången. Att det kan vara så svårt att få dem att falla för fällans charm. Men så är det en härlig känsla när man väl lyckas fånga dem och få dem ringmärkta!

Dagligen mellanlandade vi i gammalkåken och insöp lite atmosfär eftersom Göran Paulsson bodde där och basade över flugsnappar-forskens pärmar. Atmosfären mötte en redan i farstun där allas skodon stod på tork. Fast det var kanske inte det vi traktade efter utan snarare att få höra alla nyheter från fjältet. Vad hade de sett på fjället idag? Hade någon hittat ett rart fågelbo? Och hade man hört nordsångaren än? Men också få lyssna på mer eller mindre vetenskapliga diskussioner om allt som rör sig i LUVRingarnas hjärnor. Om regnet öste ner och termometern inte orkade många skalstreck över nollan var det mycket mer lockande att

Sophie Ehn bom ringmärker koncentrerat sitt livs första fågel.

stanna i stugvärmen och läsa Sörens Fantomentidning! Fast holkarna måste ju besökas, i ur som skur, så till slut var det bara att bita ihop. Då hade Göran förstås redan sprungit genom sin holkyta, diskat efter frukosten, skrivit 25 brev, tvättat, kokat ärtsoppan och hunnit bege sig ut i skogen med kameran i högsta hugg.

Med tiden lärde man känna dessa LUVRingar och till och med uppskatta dem! Förutom i Gammelkåken till vardag och fest, möttes man i affären strax innan stängningsdags eller på potatisbacken med tubkikarna i högsta beredskap eller ute i fält. Men bäst kontakt blev det nog när Nyholms skaffade TV och telefon! När det sedan ordnades EM och VM fotboll var det mycket populärt att komma och hälsa på hos Nyholms! Speciellt om man kunde ringa hem och bruka tvättmaskinen samtidigt! (Tur för Nyholms att vi fick en ny modern forskningsstation till slut!) Men det var skoj att få besök! Vi kände oss ibland rätt ensamma nere i byn med cyklar som enda fortskaffningsmedel. Inte så gärna tog man backen upp igen till Gammelkåken för att få gemenskap. När Roland Sandberg med kompani började hyra lägenheten under posten fick vi nära till LUVRingarna. Det blev en rolig gemenskap med middagar, morgontidiga och nattliga fågelexpeditioner men framför allt många LUVRE-skrönor. Bengt Arvidsson hade mycket att förtälja om lövsångarna och deras efterhängsna forskare, och om sin nya hängivelse – fjällrävarna. Mest skrat-

GöKLUVRE har blivit Lappsparvspappa.

tade vi nog åt Roland och hans tröstlösa gökforskning. Om man ska använda radiosändare på gökar bland rengården bör man anlita stavhoppare som assistenter.

Och hur kommer man på idén att använda armborst vid infångandet? Jo, LUVRE är kreativt! Fast det kunde kanske varit bättre om man ser till publikationslistan. Men armborst det är påhittigt det! Liksom alla andra LUVRE-patenterade metoder. Verktyg gavs fina namn. I sin enfald trodde man att genomlysare var något finare än en ficklampa med förminskat ljusutsläpp och tillhörande toarullehylsa. Och inte

nog med detta vrängde man namnet baklänges för att ytterligare höja statusen på detta oumbärliga instrument. Trots att jag i flera år burit runt på en ErasyImoneg och hört Anders Enemars förmanande ord om vikten av att bruka den måste jag erkänna att min inte blivit så sliten! I holkskogen har man ändå så god daglig koll på varje ägg som läggs och om det är ruvat eller ej.

Ja, ägg har man tittat på många i sina dar. Det är fascinerande vad flugsnapparägg kan variera till färg och form. Vid Tjulträsk måste man vara extra försiktig vid okulär besiktningen så man inte missar tecken på tunnskalighet och har sönder dessa extra sköra underverk. För visst är det ett livets mysterium att dessa kan väckas till liv av lite värme? Ett mysterium var det iallafall det år jag vid första rundan i holkskogen hittade två konstnärligt påbätrade ägg i holken vid A8-bäcken. (Om detta verkligen är A8-bäcken vet jag inte för verklighetsanknytningen hos dessa märkliga beteckningar har jag aldrig lyckats klura ut.) Vem kunde ha gjort detta? Den enda LUVRing förutom oss som hitintills syns i skogen var ju självaste ex-chefen Anders Enemar och en så ärevördig person kunde ju inte ha spelat oss detta spratt. När det nästa morgon låg tre ansiktsbemålade ägg fick han dock erkänna. Holken passerades av ootransilluminograf-projektets fotograf varje dag!

En viss skuld till att jag valde ekotoxikologi som mitt forskningsfält utanför LUVRE torde Erik Nyholm ha. De tunna äggskalerna hos Tjulträskets flugsnappare var skrämmande och samtidigt mycket intressanta. Hur kunde det bli så

Äggstra vackra?

i detta paradiset dit miljöförstörelsen inte borde ha nått! Här där man utan att tveka släcker törsten i bäckvattnet och ständigt med glädje insuper naturens dofter fria från stadens avgaser. Eriks intresse blev hans forskningsfält och han undersöker flugsnapparens hälsotillstånd noga i Ammarnäs och på platser över hela landet! Turerna som LUVRE-assistenterna tvingades med på i Norrlands kustland där påverkan från Rönnskärsverkens metallutsläpp studerades var mycket lärorika. Och jobbiga! Erik hade ett rasande tempo, p.g.a. långa ben, stor skicklighet och ambitiösa tidsplaner. Men så är han ju också en ur-LUVRing!

Att anlända till Ammarnäs var sommar, liksom vårfågeln, har sin charm. Ivrig går man hemma och väntar på vårens framsteg. Så genomför man en lång och jobbig flyttning till sitt sommarkvarter. Förväntansfull färdas man den sista biten upp längs Vindelälvens dalgång. Man funderar på huruvida det är tidigt eller sent, mycket eller lite snö. Vad har förändrats? Är byn sig lik? När jag var ny betade fortfarande fjällkorna längs Tjulträskvägen, men asfalterad det var den. Inte bara ur-LUVRingarna har sett fjällbygden förändras. Vi är nog många i LUVRE som inte bara fascinerats över fåglarna och naturen utan också över fjällbygden och dess folk. Vi "trastspioner" är nog också något av vårfåglar i bygden. Vi hälsas som sådana i affären i alla fall. Men återseendets glädje kan ju bero på vår goda aptit, som måste ge gott tillskott i kassan.

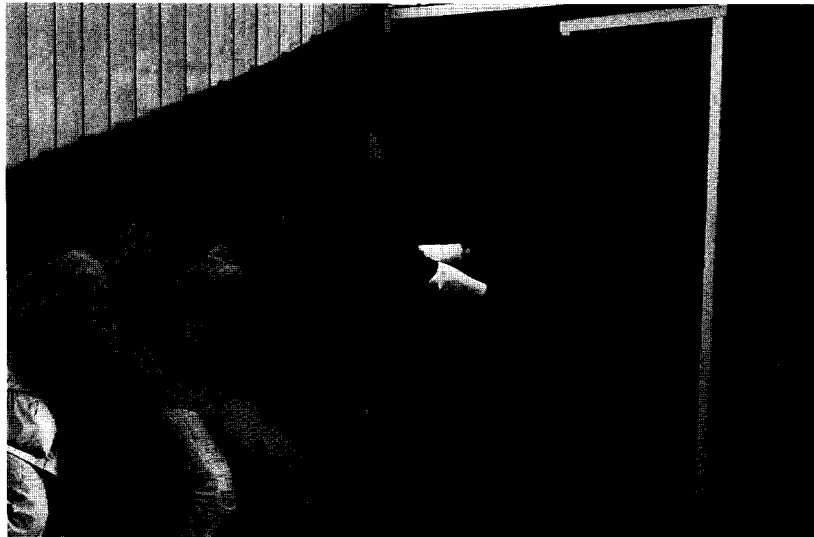
Och visst är det en glädje att återse alla gamla LUVRE-stötar år från år. Men nykomlingar är ju alltid trevligt. När Berglärkegänget drog in över fjället var det en frisk fläkt. Ett gäng med stor optimism, som nog behövs när det gäller att gå 60 mil för att se två par fåglar misslyckas med häckningen! Att fortsätta knega år från år trots motgångarna, det är LUVRE det! Olof Berglund, en hårdhudad (vid detta laget i alla fall under fotsulorna) projektledare har efter 6 år gjort slut på alla assistenter och berglärkor, men har gott om pengar kvar. Det måste vara mycket ovanligt i LUVRE. Någon brist på komik tror jag inte fanns i det projektet. I alla fall verkade ett gäng desillusionerade medlemmar ha skoj när det spelades dubbelbeckasinspel i fjällvidet den sena julinatt då "skitspriten" tog slut. Trots många värkande fötter och knän, vem minns inte grillkvällen i ösregnet i det ny uppförda grillskjulet vid Tjulträskstrand, där Håkan Janson berättade på om och om igen, på minst 4 språk, varför han fått äta jaktfalksslagen ripa.

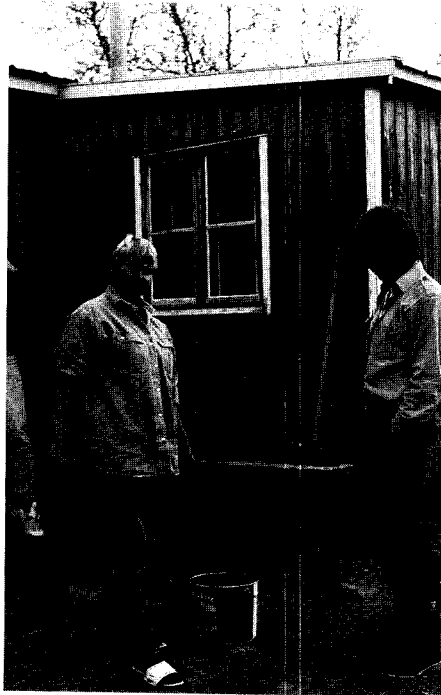
Men Flick-LUVRE då som man tyckte jag kunde skriva om? Det var aldrig mer än en lös falang i organisationen. Det feminina LUVRE-gardets enda verksamhet utanför det egentliga LUVRE var den årliga våffelfesten under ledning av vår mentor som också är Gråsiskeforskens moder, Bodil Nyström (p.g.a. hennes relativt sett mer mogna ålder även titulerad TantLUVRE).

Projektledare Berglärka är mån om hygienen. Men har han tagit sig vatten över huvudet?

Cool stockholmare i trångmål efter lång marsch till berglärkor.

Bodil basar bestämt över färgmärknigen av radhusen.

LUVRE torde väl i dessa dagar vara en förebild med alla sina kvinnliga forskande fågelskådande mesenater! Men som vanligt är det tomt på kvinnor i toppskiktet. Fast bakom ur-LUVREs män stod väl alla dessa starka fruar som stod för marktjänsten när männen for på årlig fjällforskningskollo. I Chef-LUVREs traditionella tal till kvinnan kunde man spåra en viss medvetenhet om detta!

Spännande för varje år är att se LUVREs dynamik. Vad är sig likt? Vilka projekt och vilka personer kommer och går? Det är förvånansvärt stabilt och det måste bero på att LUVRE är så trevligt! Dessutom är liksom inte ett år nog. Naturens nyckfullhet och dynamik gör säsongerna så olika. Inte konstigt att LUVRE är de långa tidsseriernas mästare. Jag tror att många dolda ekologiska samband

och cykler kan genereras ur LUVREs fantastiska material. Om bara det stora, spridda materialet kan sammanställas och tolkas. Nya forskningsideer gror ständigt i skogen och på fjällvidderna. Och inom LUVRE är det ju fritt fram att pröva!

Det är mycket man skulle vilja berätta och många man vill nämna men det finns begränsningar i både värde och sekretess. En Avhandling får man väl skriva om annat! Kulmen på LUVRE måste ha varit 25 års jubileet. Då gjordes ett försök att sammanfatta LUVREs själ. Dess historia rullades upp med bildkavalkader och mojängutställning. Härföraren under detta LUVREs första kvartsdecenium, Anders Enemar, avtackades och marshalkstaven, i LUVRE representerat av en insvettad fältmössa, överlämnades till Sören Svensson. Men Anders kommer alltid för mig att ha chefs gloria för sin militärist, majestätiskt, spänstiga gång i skogen, sin artiga vänlighet, ödmjukhet och skärpa. Hans sätt att lägga orden, retoriskt och med glädje var fångslande och inspirerande för en ung student. Det var en lycka att läsa LUVRE-orderna och

att åhöra de verbala turneringarna mellan Anders och Ola Arheimer under ärtsopporna och symposierna. Tack för den LUVREanska forskningsandan och den optimistiska vetenskapssynen, som jag hoppas får leva kvar!

Framtiden med LUVRE. Det är klart att den finns! 35 år är ingen ålder! Vid dubbelt så gammal ålder kan man ju fortfarande vara en vital och produktiv organism! Men det kräver också ett fortsatt helhjärtat engagemang från alla som kallar sig LUVRingar. Med den nya forskningsstationen torde det finnas en potential för fortsatt verksamhet! Och visst känner man sig hemma där, med en utformning liknande Gammelkåken, t. ex. med en specialanordning för torkning av skor i farstun så man hittar hem med bara luktsinnet! Nu gäller det bara att motverka försumningen!

Ja, Må LUVRE leva uti hundra år! Hurra för LUVRE och dess grundare!

Må Anders Enemar vinna LUVREs tävling om flest Ammarnäsårskryss 1997!

